

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE
TUMORIBUS CYSTICIS.

§. I.

Tumor præternaturalis, in quocunque corporis nostri loco situs, ex sacco constans, qui materia quadam præter naturam huc congesta vel accumulata repletus est, generaliter vocari solet *tumor cysticus* vel *saccatus* vel *tunicatus*.

§. II.

Pertinent itaque ad ideam hujus morbi :

Primo: saccus quidam materiam, quæ diversæ spissitudinis esse potest, continens; excluduntur hinc extravasationes humoris cujuscunque in tela cellulosa stagnantis, uti abscessus, œdema, sugillatio &c, quippe qui tumores sine sacco vel cystide sunt.

Secundo: Contentum sacci, quod variæ consistentiæ esse potest,

potest, mox tenue liquidum, mox spissius, instar syrupi aut pultis, mox durum, imo calcaream, calculosam & osseam materiem in saccis quandoque reperiri constat.

§. III.

Vix ulla corporis nostri pars datur, quæ non aliquando tumori cystico locum dedit. Possunt hinc tumores dividi

1, in *externos* s. eos, qui in externis partibus proxime sub cute in tela adiposa hærent, &

2, in *internos*, qui quamcunque aliam corporis regionem occupant.

§. IV.

De posterioribus seu *internis* breviter tantum sermo nobis erit, cum vix jure tunicatis tumoribus adnumerentur; solent vero huc passim referri:

1. Tumores in minoribus cavis corporis humani naturalibus orti, quando hæc præternaturaliter a materia contenta extenduntur. Ita e. gr. ovum in ovario muliebri immaniter increfcere posse notissimum est; tale nuper in sectione cadaveris nobis occurrit memoratu dignum, quod materia variæ consistentiæ repletum ultra viginti novem libras pondere æquabat, alio loco fusius describendum.

2. Vesicæ, liquido aquoso vel & subrubello plenæ, passim in membranis hodie lymphaticis dictis, peritoneo, pleura &c. & super viscera, quas investiunt, imprimis genitalia mulierum interna, etiam in cerebro, plexu choroideo, medulla spinali quandoque occurrentes probabiliter ex varicibus vasorum lymphaticorum ortæ; hæc *hydatides* vocari solent, Recentioribusque quibusdam *tæniæ*, inde *hydatigenæ* dictæ, adscribuntur;

*Solent enim J. quæ - calculi - in jugularibus, præterea in
lymphæ, in caribus quæ tumores, - de quæ Thesaurus in offertis. Thesauri
nubi. Sed hæc. I. superius quæ J. et al. hæc in omni of. hæc in
de hæc in omni of. hæc in omni of. hæc in omni of. hæc in omni of.*

scribuntur; huc etiam ascites faccatis & ovula Nabothi re-
ferenda esse videntur.

3. In glandulis quibusdam, ex conglobatarum imprimis
genere sæpius cava formantur, quæ materiam pulvaceam vel
& calcaream, imo calculosam continent, quod in jugulari-
bus & bronchialibus, in angulo divisionis bronchiorum
fitis, sæpissime observare licet.

Ita etiam in glandula thyrcoidea cava vel naturalia quan-
doque augentur, vel præternaturam formantur, quæ ma-
teriam gummiresinosam subpellucidam, non raro calca-
ream continent.

4. Tumores glandularum salivalium, vel potius ductu-
am eorum excretoriorum, quorum quidam *ranula* vocari
solent, in oris labiis, & sub lingua præcipue in whartonio-
no ductu occurrentes, salivam inspissatam vel materiam
quoque grumofam, imo & calcaream & calculos ipsos sali-
vales dictos, continere solent.

5. Venarum etiam & arteriarum in quodam loco circum-
scripti tumores seu earum extensiones morbosæ, sub nomi-
ne *varicum* & *aneurysmatum* notissimi, huc a multis refe-
runtur.

6. Tandem *ganglia*, i. e. tumores vaginæ tendinis vel
capsulæ articulationis, vel bursæ mucosæ generaliter ad lu-
pias Gallorum vel tumores cysticos pertinere, hicque memo-
randa esse videntur.

§. V.

Ex hac tumorum diversitate explicari facile potest, quare
diversa valde saccorum contenta passim in observationibus
descri-

*offertis. Thesauri
nubi. Sed hæc. I.
de hæc in omni of.
hæc in omni of.*

describantur, quæ vero pro diversa sacci natura etiam non nisi diversa esse possunt, ita in ductibus salivalibus & glandulis bronchialibus calculi; in tumore ovarii pili, dentes ossa, ex conceptione extrauterina forte residua, occurrere possunt, quæ in cysticis externis tumoribus vix unquam observari posse per se patet, adeoque certa species saccorum certam etiam materiæ speciem continere solet.

§. VI.

Externi tumores cystici, de quibus paulo fufius agere constituimus, etiam duplicis sunt generis.

1. Vel enim originem habent ex *glandula cutanea* s. *folliculo sebaceo*.
2. Vel sunt *indurationes adipis*. De posterioribus prius dicamus.

§. VII.

Tumores, quos induratæ adipis glebæ formare solent, fiunt, dum particula pinguedinis indurata telæ cellulosæ cellam, quam replet, sensim extendit, & ad proximas laminae seu cellas applicat, ita ut, dum continuo nova adeps affluit, iterumque indurescit, paulatim oriatur saccus amplus, qui ad enormem magnitudinem increfcere potest, vel etiam, quod sæpe fit, adeps in circumjacentibus cellulis hærens per compressionem, ut videtur, adipis induratæ simul stagnat, indurescit, atque ita sensim tumor formatur inæqualis, durior, digito tamen comprimenti sensim cedens, non elasticus.

Talis cognoscitur & imprimis a mox dicendis veris tumoribus cysticis distinguitur sequentibus:

- a. Statim a initio, dum tumor apparet, a superjacente

cure

7
cute liber est, quæ super eum hinc inde dimoveri, remove-
ri & attolli potest.

b. Ut plurimum forma inæqualis est, & ex pluribus quasi
tumoribus conglutinatis constare videtur.

c. Occurrit non nisi in locis valde adiposis, ut hypoga-
strio, natibus, collo, rarius in facie & locis, in quibus cutis
a musculis adipe parca distat.

Videntur hinc & hi tumores merito ad tunicatos referri non
posse.

§. VIII.

*Tumor vero tunicatus proprius & verus, cujus historiam
& curam amplius describendi animus est, nil aliud est, quam
folliculus sebaceus, qui a materia sua, quam fecernit, con-
gesta, & non excreta præternaturam extenditur.*

*Cystis itaque est tunica folliculi sebacei, quæ vero, dum
folliculus in majus volumen extenditur, sibi applicat cir-
cumjacentis telæ cellulosæ laminas, unde mox mollior, mox
durior, imo quandoque callosus & quasi cartilagineus fit,
sæpe ex unica tantum membrana, interdum bulbi instar ex
pluribus sibi superjacentibus membranulis conflata videtur,
unde apud Germanos passim sub nomine Neunhäuter &
Siebenhäuter occurrit. Hinc ut plurimum, quo majoris vo-
luminis est tumor, adeoque quo magis folliculus extensus
& quo minus recens est, eo crassior & durior solet esse cy-
stis. Quandoque tamen, imprimis in valde magnis tumo-
ribus tunica etiam tenuis neque pro ratione voluminis crassa
est. Apparet hinc etiam, a duritie tumoris cystici non
certo ad duritiem materiæ contentæ concludi posse, sed hanc
sæpius*

sæpius a tunicæ crassitie dependere. Rarissime faccus ex pluribus cavis constat, tunc nempe plures revera adsunt olliculi sebacei conglutinati.

§. IX.

Sedem tumores hi non nisi habere possunt immediate sub cute, nulla vero etiam cutis externæ pars, quippe nulla a folliculis sebaceis libera, est, quæ non tumori tunicato locum dare possit. Præ cæteris tamen omnium frequentissimi in dorso, collo, capite, natibus, hypogastrio, brachiis & femoribus occurrunt.

§. X.

Sacci contentum est sebum cutaneum, quale in glandulis cutaneis secerni solet, mox tamen pro ratione affluentis novi humoris vel tenuioris partis resorbæ, spissius aut tenuius; triplex hinc tumorum genus constituerunt Medici, quod usu quidem receptum, sed vix, cum spissitudinis & humorum variæ mixtionis plures dantur gradus, probandum; sunt vero

Meliceris i. e. tumor, qui materiam continet fluidam, instar syrupi tenuioris aut crassioris vel mellis; tales in parte capitis capillata, uti & super articulationes, in quibus ossium extremitates prominent, occurrere solent, & sunt molliores, fluctuatione sua liquidi tenuitatem denunciantes; rarius ad volumen magnum extenduntur, & raro ultra 2 vel 3 pollices lati sunt, si enim latius extenduntur, extenuatur & consumitur cutis superjacens una cum sacco quo aperto materia effunditur.

Plures sæpissime 3 — 10 in eodem capite simul occurrunt

&

51
& quandoque ad majorem adhærent minores, quasi ex ipse
germinantes.

Atberomata, in quibus materia contenta alba & pultacea
est, quæque tactu duriora sunt. Hæc multo frequentius
ceteris occurrunt.

Steatomata, quæ sebum durius lardaceum continent, &
non nisi in locis valde adiposis occurrere solent.

Vari, crinones & comedones huc quoque pertinent.

§. XI.

Forma tumorum externa varia est, ut plurimum tamen
plus minus globosa, quandoque magis in latitudinem ex-
tensi sunt, ut vix cutim elevent. Mox magis super cutim pro-
tuberant, rarissime & non nisi in loco declivi e. g. in nati-
bus hærentes, ob proprium pondus descendentes, fiunt pe-
riolati. Hinc ob figuræ diversitatem varia quoque a Veteribus
imprimis nomina acceperunt.

Testudinem nempe vocarunt, qui testudinis testæ quo-
dammodo similis, mollis tamen, ovi ut plurimum gallinacei
magnitudinis, sed latior, in parte capitis capillata occurrere
solet, & ad melicerides pertinet.

Talpa s. talparia, qui cumuli terræ talparii instar super
cutim prominet, ad atheromata referendus tumor.

Natta vel nasda dicitur tumor cysticus ad ingens quando-
que volumen increfcens, qui cervicem & dorsum occupare
solet.

§. XII.

Ut vero tumor tunicatus verus ab aliis tumoribus in ex-

terna corporis superficie quandoque occurrentibus *dignoscatur*, sequentia notanda sunt signa :

1. Tumor hæret immediate sub cute externa in tela cellulosa adiposa.

2. Frigidus & indolens est, tactumque etiam duriorem sine dolore fert, non tamen insensibilis est; aliquando etiam sponte inflammari & suppurare potest.

3. Mobilis quidem ab initio est in tela cellulosa, cum cute tamen superjacente, per ductum nempe folliculi excretorium aliquomodo cohæret, deinde etiam, si majus acquirit volumen, subjacentibus intimius applicatur partibus, & cum ipsis concrefcit, imo inter musculos & tendines radices agit profundius descendendo.

4. Tumor initio minimus sub pili minoris magnitudine quandoque jam observatus sensim increfcit & enormiter augeri potest, ita ut decem, viginti &c. libras pondere æquet.

5. Durities varia est, in meliceride mollior, in steatoe tomate durior, nunquam vero lapideæ duritiei, qualis scirrhi esse solet, sed semper aliquomodo digito comprimenti cedens, dependet partim a tunicæ crassitie & morbi vetustate, partim a materiæ contentæ spissitudine.

6. Cuti ut plurimum concolor est tumor; cutis nempe superjacens colorem naturalem conservat, nisi forte tumor, quod raro fit, in inflammationem transeat, vel, quod in meliceride fit, cutis attenuetur, & erysipelacea fiat.

7. Certissimum & pathognomonicum signum est punctum in cute superjacente nigrum, orificium nempe ductus excretorii

cretorii ad folliculum tumidum ducentis, per quod aditus ad facci cavum satis late patet; si nempe acicula vel tenui stylo sebum in ipso hærens nigrum auferatur, & stylus hac via ad faccum ducitur, eoque via libera fit, tunc faccum comprimendo materia contenta facili negotio exprimi potest, certissimo tumoris tunicati indicio.

§. XIII.

CAUSAE tumorum cysticorum dividi solent in internas & externas.

De *internis* nil certi constat, licet dari internas negari non possit. Ad eas vero concluditur, si in eodem corpore plures simul tumores faccati apparent. Huc referuntur imprimis depositio materiæ peccantis, præcipue ab exanthemate retrogresso, ut & arthritica, imo scrophulosa & venerea cacoehymia huc facere dicuntur; volunt etiam hæreditarium non raro esse malum. Sed valde dubiæ sunt internæ causæ.

Externæ sunt omnia ea, quæcunque excretionem sebi in folliculo cutaneo quodam secreti impediunt. Quo pertinent sequentia:

I. Compressio externa; quando nempe per causam quandam externam porus ductus ex folliculo sebaceo cretorei diu vel sæpius comprimitur, unde sebum secretum exprimi nequit; tunc nempe sensim, novo semper affluente sebo, materia augetur, folliculusque in tumorem exurgit. Ita e. gr. fœminæ a compressione vestimentorum imprimis fibulatoriorum super scapulam, sartores a consueto super

manfam femorua ſua ſuper malleolos pedum externos, Ruſſice a comprimente crinali ante auriculam, Monachi a genulflexione continuata ſuper genua tumores patiuntur cſticos.

2. Obturatio excretorii ductus per externas fordes, quod in operariis varii generis & ſordidis fit, qui lotiones aut capillos pingere negligunt, ab unguentis etiam & emplaſtris diu cuti applicatis fieri ſolet; tunc nempe ſevum in orificio ductus cum pulvere vel ſordibus mixtum indureſcit ductumque obturat, atque ita accumulatur, dum interim ſenſim per extensionem folliculi robur ejus perit, adeoque cauſa nova accedit.

3. Idem fit per obſtructionem excretorii ductus ob ſebum ſerte nimis craſſum, diſciculte exprimendum, quod a ſingulari humoris hujus natura oriri in certa conſtitutione corporis poteſt; hinc infantum crinones & comedones, qui revera nil aliud ſunt, quam tumores cſtici ſientes.

4. Concretio vel contractio pori ſ. orificii excretorii, quæ per quæcumque inflammationem a contuſione, vulnere, combuſtione, variolis, & a ſebo acri, ductum inflammante produci poteſt.

5. Elaſticitas facci imminuta, vel ſublata, in quo caſu ſevum non rite, uti fieri deberet, exprimitur. Hinc in iis, qui faciem vel totum corpus calida ſovent aqua, copioſiores ſunt; hinc debilitatus folliculus non reſiſtit, ſed a continuo affluente ſevo, quod non exprimitur, ſemper increſcit.

Ceterum obſervandum eſt, in regionibus frigidis frequentiores occurrere tumores tunicatos quam ſub calido cælo. Infantibus etiam in utero materno non parcere dicuntur, quia

quare certa nævorum species ad tumores cysticos referri
 ancretur.

§. XIV.

Effectum alium tumores hi ut plurimum non producant,
 quam qui a pondere comprimentis tumoris deduci potest,
 functionem nempe adjacentium partium plus minus turbant,
 sic e. gr. in palpebris harum motum impediunt; ita venæ,
 arteriæ, nervo, ductui excretorio incumbentes eos compri-
 munt, actionesque lædunt. Qui ossibus superjacent, cariem
 creare possunt, quod in cranio de meliceride observatum
 est. Interim quidam, etiam magni, quandoque sine noxa
 feruntur, dum sensim increfcendo subjacentibus partibus se
 accommodant. Rarior etiam effectus est valde magnorum
 tumorum, ut humores nutritios absorbendo ægrum exte-
 nuent.

§. XV.

Sensim ut plurimum crescunt, quidam ab ortu nulla inter-
 cedente mora continuo augentur, ad ingentem usque molem,
 alii ad certum volumen extenduntur, tunc sæpe per totam
 vitam immutati manent, aut & post certum temporis inter-
 vallum iterum increfcent.

Ceterum indolentes sunt, & frigidi. Accedit tamen quan-
 doque imprimis in meliceridibus inflammatio a frictione,
 etiam levi contusione, aut medicamentis irritantibus, quæ
 resolvere debebant, applicatis, aut & acrimonia materiæ
 contentæ.

Ita in varis fit, qui mox ab initio ob acrimoniam materiæ
 jam inflammantur & suppurant.

Inflam-

Inflammatiō si accedit, *vel* resolvitur & quidem aut natura aut arte, & in utroque casu ut plurimum tumor sub inflammatione valde increfcit; *vel* in suppurationem transit, in quo casu superjacens cutis tandem rumpitur, contentumque effluit. Inde exitus varius est, sæpe nunc oritur ulcus fistulosum, quia sacculus ægre suppurat, idque quandoque clauditur, & mox de novo iterum, sacco nempe relicto, exæstuat, vel cystis suppurat, vel suppuratione a circumjacentibus partibus solvitur, & cum pure expellitur, tunc plenaria sanatio fit.

§. XVI.

CURA fit *vel* *medicamentis* *vel* *operatione* varia.

In cura eo respiciendum est, ut tumor

- I. Vel resolvatur,
- II. Vel per suppurationem aut
- III. per extirpationem auferatur.

§. XVII.

I. *Resolutio* tumorum cysticorum difficilis valde & sæpissime impossibilis est, partim quia per sacculum, annosum imprimis, vetustate incrassatum, medicamenta externe applicata non penetrant, partim quia materia extra vasa & non uti in variis aliis etiam durioribus tumoribus in vasis hæret, partim quia materia etiam dissipata sacculus remanet, qui ob elasticitatem amissam mox iterum repletur. Interim recentes quandoque resolutos fuisse dubitari nequit.

Medicamenta ex resolventium classe petenda cum diu continuata frictione applicari debent, suntque eadem, quæ ad scirrhos aliosque tumores adhibentur, & quidem

dem ex iisdem maxime irritantia sine periculo eligi possunt. Laudatur vero ex his præcipue solutio mercurii sublimati in aqua destillata, unguenta & emplastra mercurialia, spiritus Mindereri, spir. falis ammoniaci cum cremore lactis, vel & linimentum volatile, sapo venetus varia mixtione applicatus in solutione saturata aquosa vel in emplastro, vel unguenti forma; etiam spiritum saponis commendant, quod seivum contentum magis convenienter solvi credunt, quam unguentis & aliis resolventibus; oleum camphoratum, vel & unguentum ex oleo spicæ, oleo tartari fœtido & camphora *). BALTHAZAR **) laudat linimentum ex oleo laurino & sapone venet. una cum aqua mixt. Emplastrum ex gummi ammoniaco & aceto imprimis squillitico. Commendari etiam meretur Emplastrum Cl. ROUX ex gum. ammoniac. sagapen. pur. aa. unc. 2. cum aceto vini libr. IV. ad debitam consistent. coct. & dein frigefact. adm. Antimon. crud. pulv. uncia.

Potest etiam tentari emplastrum, quod Cl. CAVALIER ad tumores cysticos commendat, & quod ex emplastro Vigonis, gummi ammoniaco, sale ammoniaco & mercurio crudo conficitur, licet probabile non sit, quod Cl. CAVALIER de eo laudat, emplastrum materiam sacco contentam per cutis poros educere.

§. XVIII.

Ad resolutionem præter medicamenta etiam alia remedia commendarunt, nempe :

Cl.

*) PLENCK *Mat. med. chir.* p. 164.

**) *Samml. chirurg. Wahrnehmungen.* 2te *Samml.* 1785.

Cl. FAVRE *calorem artificialem*, ad resolvendos etiam magnos tumores maxime laudavit, potestque calor irritando & attenuando ad discutiendos humores stagnantes multum conferre, licet in magnis tumoribus vix aliquid inde sperandum sit.

Omnium vero minime ab electricitate expectari posse videtur, quam Ven. SANS, uti ad varios alios morbos externos, ita etiam ad tumores cysticos in libro suo (*guerison de la paralysie par l'électricité*) magnopere commendavit.

Compressio tumoris non solum scopo dissipandi materiam contentam, sed & parietes facci sibi invicem applicando eorum concretioni favere dicitur, sed præterquam, quod in magnis tumoribus plane nil juvet, quod non nisi in locis, ubi tumor ossi incumbit, applicari possit, quod usum simul aliorum resolventium medicamentorum & frictionem requirat, monendum etiam est, ipsam sæpissime malum augere, dum tumorem in latitudinem extendat, & ad circumjacentes partes adhærere cum iisque concrecere faciat, adeoque operationem dein necessariam difficilem reddat.

Frictionem vero merito laudandam esse judicamus, cum nunquam noceat, & diu sæpiusque adhibita maxime, paulatim licet, ad discutiendum conferre possit. Fieri vero potest vel manu aut digitis nudis vel panno aut linteo plus minus aspero, vel & simul adhibitis medicamentis resolventibus, quæ frictione applicantur, inter quæ salivam humanam utpote remedium, quod semper præsto est, nunquam nocivum & præterea summum & universale fere resolvens maxime commendandum esse opinamur.

Potest

Potest etiam humor contentus ex tumoribus non valde magnis evacuari, dum per stylum tenuem, qui per ostium ductus excretorii ducitur, via materia patefit, si dein tumor primum hinc illinc motus digitis comprimitur, donec materia expressa sit. Sæpe tunc sacco collapsa elasticitas amissa sensim, imprimis si remedium repetimus, vel levem simul compressionem in auxilium ducimus, redditur.

§. XIX.

II. Alterum idque multo certius remedium est *suppuratio*, per quam sacculus vel per suppurationem dissolvitur, vel a circumjacentibus partibus separatur & cum pure per suppurantis tumoris aperturam evacuat.

Suppuratio vero producitur duplici modo:

I. dum medicamentis irritantibus, imprimis emplastris sic dictis suppurantibus, diachyl. cum gum. de Galbano Crocat. &c. interjectis cataplasmatibus ex calefacientibus & adhibita simul frictione, pressione & tractione tumoris, vel inflammatio sponte jam facta fovetur ac promovetur, vel arte excitatur, donec suppuratio accedat, quæ sensim sacculum dissolvit & in pus mutat. Notandum vero est, tumorem suppuratum plane sibi esse relinquendum, donec sponte cutis superjecta per suppurationem erodatur aut disrumpat, quod caustico pronoveri potest, vel saltem abscessum factum non esse incidendum, nisi certi simus cystidem suppuratione esse exetam; hoc vero dignoscitur ex deficiente qualicunque duritie in circumferentia tumoris ejusque mollitie æquali.

2. Vel quia ante dicta methodus propter frigiditatem tu-

moris sæpius non succedit, ut plurimum fatius est, etiam ut curatio non nimis distrahatur, statim ab initio lanceola, tumorem tunicatum levi vulnuscule, vel &, si æger & circumstantiæ permittunt, ut aditus liberior pateat, majori tumoris magnitudini proportionato non tamen nimis magno Vulnere incidere, vel in iis ægris, qui instrumentorum usum plane recusant, caustico applicato tumorem aperire, contentam materiam exprimere, & ut faccus inflammetur, simulque a circumjacentibus partibus solvatur vel suppuret, ope penicilli interna facci superficies oleo vitrioli vel lapidis infernalis solutione obducitur, inflammatione excitata ut suppuratio fiat, ope lintei carpti unguentum ex digestivis cum mercurio præcipitato rubro vel alumine usto applicatur, digestioque promovetur, donec faccus solutus vel suppuratione confectus sit, ubi tunc simplici deligatione sicca vulnus sanatur.

§. XX.

In eo casu, quando tumor ingens, & uti tunc fieri solet, cystis crassa est, oportet magno vulnere tumorem aperire, lanceolaque facci superficiem scarificare, quo supradictorum medicamentorum, quæ & hic applicanda sunt, effectus promoveatur.

Tandem si tumor mollis, materiaque fluctuans est, uti in meliceride obtinere solet, sufficit sæpe acu triquetra perforare faccum, & per cannulam materiam evacuare, denique per eandem lapidis caustici vel infernalis solutionem injicere, cataplasmatibusque suppurationem promovere, donec ex mollitie totius tumoris de facci solutione constet, ubi tunc tumor inciditur.

Si

Si autem æger ab omni instrumentorum acutorum usu plane abhorreat, idem fieri potest tenui tantum stylo per orificium ductus excretorii inducendo, viamque materiæ exprimendæ aperiundo, & dein tincturam cantharidum vel lapidis infernalis solutionem ope syringis tenuis injiciendo.

In utroque vero casu, quando saccus suppuratione satis solutus apparet, nisi sponte via puri pateat, quod ut plurimum fieri solet, ope caustici externe applicati vel lanceolæ incisione levi abscessus factus aperitur, & modo consueto sanatur.

Monendum etiam est, in his casibus, quando tumor valde magnus, cystisque incrassata, dura est, ad faciliorem breviorēque curationem multum juvare, si cystidis a partibus adjacentibus forte solutæ lacinia cultro vel forfice abscindantur.

3. In tumoribus valde magnis suppuratio optime fit & promovetur, applicato *setaceo*. Ducitur nempe linteum pollicem circiter latum per tumorem cysticum ita, ut quantum possit, per medium tumorum transeat, neque a peripheria cystidis nimis remotum sit, ea tamen cautela, ne vasa varicosa, quæ ut plurimum in magnis tumoribus reperiri solent, lædantur; linteum per 2 vel 3 dies, donec suppuratio incipiat, relinquitur, tunc vero protrahitur, & pars fasciolæ per cystidem ducenda unguentis suppurantibus irritantibus supra jam dictis obducitur, donec cystis suppuratione exesa sit, vel saltem ita soluta, ut facili negotio absque magno vulnere auferri possit; paulatim nempe in eo casu cystis suppuratione consumitur, tumorque sensim disparet,

donec tandem etiam peripheria mollis fit, in quo casu fetaceum auferitur, vulnerisque sanatio naturæ relinquitur.

Hæc vero methodus magnam valde laudem meretur, imprimis in magnis tumoribus, qui jam recensitis methodis sanari nequeunt, extirpationemque cruentam, dolorosam & quandoque periculosam, quam requirere videntur, superuacuum reddit.

§. XXI.

De suppuratione generaliter adhuc notandum est:

1. Eam imprimis in illis tumoribus alias curationis methodos imprimis extirpationem antecellere, quando tumor cum subjacentibus nobilioribus partibus intimius cohæret, ita ut non sine periculo læsionis harum partium cystis eximi possit.

2. Suppuratio, imprimis fetacei ope non nisi in istis tumoribus locum habet, qui plane nil maligni habent; adeoque de natura morbi certos nos esse prius oportet, quam methodum hanc applicemus.

3. Etiam æger ipse non sit cacochymicus, saltem nil cancerosi aut scirrhosi in corpore lateat, quando tumorem cysticum per suppurationem eradicare tentamus.

§. XXII.

III. *Extirpatio* brevissime omnium ut plurimum curam absolvit, sed præterquam quod instrumentorum acutorum usum, a quo tot ægri abhorrent, requirat, etiam difficilis quandoque laboriosa & non raro periculosa est; & requirit saltem accuratam partium adjacentium anatomicam cognitionem. Aegri nempe plurimi dolores, quos chirurgus scalpello

pello causatur, non graves & cito transeuntes multi majoris & pro intolerabilibus habere solent, quam dolores, quos ex suppurationis methodo causticorumque usu sentiunt, gravissimos licet, & diu durantes.

Non raro vero extirpatio fere impossibilis fit ob difficultatem, qua cystis a circumjacentibus partibus separatur.

Crescit nempe hæc difficultas

a) pro ratione majoris aut minoris immobilitatis; si nempe tumor plane immobilis est, apparet, ipsum vel radices inter partes adjacentes agere, vel eum tenaciter ipsis adhærere, aut cum iis concretum esse, in quo posteriori casu, per operationem vel aliquid de cystide relinquitur, cujus dein separatio sæpe longam curationem requirit, vel adjacentes partes læduntur & vulnerantur, quod alio respectu periculosum esse solet, imprimis si pars hæc nobilior est, uti arteria, ductus excretorius, organum sensus, &c.

b) pro ratione basis tumoris, quo latior hæc est, eo laboriosior & periculosior separatio.

c) pro ratione voluminis tumoris ipsius. Tumores magni cum multis cohærent partibus, habent magna vasa sanguifera, sæpe præter naturam & maxime extensa varicosa; horum læsio, quam quandoque præterire nequimus, valde noxia esse potest.

§. XXIII.

Operatio fieri potest duplici modo :

1. Vel cute incisa tumor cysticus illætus a circumjacentibus partibus separatur.

2. Vel cystis prius inciditur, & materia expressa, ipsa nunc demum separatur & extirpatur.

§. XXIV.

§. XXIV.

1. *Prior operationis methodus* tunc imprimis laudanda est, quando tumor non nimis magnus, cystisque ipsa durior est.

Operatio ipsa vero fit sequenti modo: Cutis super tumorem solito modo vulnere longitudinali inciditur, tunc ab assistente Chirurgo ope hamuli labia diducuntur, & tela cellulosa inter cutim & cystidem partim ope scalpelli, partim manubrio ejusdem acuto vel digito separatur, donec integra cystis ab adhærentibus partibus libera sit; labia tunc vulneris iterum sibi applicantur & ope emplastri adhæsivi & justæ ligaturæ in naturali situ retinentur, vulnusque per antiphlogistica externa ita curatur, ut inflammatio & suppuratio absit.

Si cystis cuti superjacenti adhæret, ita ut separari probe nequeat, incisio fiat ovalis, ita ut pars cutis cystidi adhærens super cystidem relinquatur.

Quando tumor inter musculos, vel alias partes descendit, & quasi radices egit, tunc post cutis incisionem & postquam anterior tumoris superficies a cute liberata est, filum fortius sericeum oleo imbutum circa tumoris basin ducitur, & paulatim contrahitur; ascendit tunc sensim tumor & a partibus, inter quas sese abscondit, removetur, ita ut facile manubrio nunc scalpelli vel & digitis tela cellulosa dilacerari & tumor avelli possit.

§. XXV.

2. *Altera operationis methodus* in iis casibus magis convenit, quando tumor valde magnus est, & cum partibus subjacentibus

jaçantibus nobilioribus ita cohæret, ut facili negotio separari nequeat, tunc nempe prius vulnere longitudinali cutis una cum sacco inciditur, materia contenta evacuat, residua tunc cystis in spatio liberiori accuratius & minori cum periculo læsionis cultro removeri potest.

Si vero cystis tam arte cum nobiliori quadam parte cohæreat, ut plane sine læsionis metu avelli non possit, tunc pars cystidis adhærens, reliqua parte dissecta, relinquitur, & dein lapide infernali applicato per suppurationem destruitur, vel etiam si pars adhærens non nimis magna est, statim post sacci exstirpationem labia vulneris sibi adducuntur, & vulnus sine prævia suppuratione clauditur, in quo casu nunc pars adhærens cum superjacente cute concresecere solet.

Si tumor valde magnus est, tunc post simplicem cutis incisionem magna sæpe hujus pars superflua est, & rugas agit, quare in eo casu plurimi superflua cutis partem amputare solent. Videtur vero hæc abscissio supervacanea esse, dummodo cutis juste partibus applicetur, eadem sese temporis successu contrahit & plana fieri solet.

§. XXVI.

In operatione ipsa generaliter adhuc sequentes observentur regulæ :

Cystis a cute & circumjacentibus partibus, cum quibus ope cellulosa cohæret, quamdiu id fieri potest, ope digiti vel manubrii scalpelli separatur, hinc minus læsionis periculum, quam si cultro cellulosa discinditur; si vero ægrius avellitur, arctiusque adhæret cystis, tunc præstat cultro
discindere,

discindere cellulofam, quia distractio violenta dilacerationem dolorofam, imo quandoque convulfiones creare potest.

Si vafa fanguifera majora occurrunt, quorum difsectio præcaveri nequit, tunc statim hæmorrhagia fiftatur, antequam in operatione procedamus; hoc fit, fi majus vas est, vel plura occurrunt, applicata ligatura, fi minor arteria vel applicando agaricum vel digito affiftentis Chirurgi admoto, vasculum comprimitur, donec operatio peracta fit. Hæmorrhagia post extirpationem finitam occurrens ex vafis venofis fanguiferis non facile metuenda est, aliqualis enim fanguinis jactura inflammationem arcet; largus vero fanguinis fluxus compressionem justam & remediorum applicationem quæ fanguinem fiftant, requirit.

§. XXVII.

Ultimo etiam de *ligatura* dicendum est. Si nempe tumor cysticus, uti in locis quibufdam, e. g. natibus foeminarum quandoque fit, petiolatus, aut basis saltem angusta fuerit, in iis, qui ab instrumentorum applicatione abhorrent, ligatura commendatur; tunc nempe filum fericeum fortius circa basin angustam applicatum sensim coarctatur, donec vafis compressis suppuratione in vivo, gangræna vero in tumore ligato orta, tumor paulatim separatur.

Longa vero hæc non solum sed & valde dolorosa, imo & periculosa curatio est, extirpationi cruenta postponenda, nec nisi in iis ægris admittenda, qui meticulosi scalpelli usum prohibent.

In eo autem casu, quando Chirurgus ipse nobiliorum parte partium læsionem ex cruenta extirpatione metuit, cutis tamen prius circa basin discindenda, & tunc filum nudæ tumoris basi applicandum erit; Ita curatio longe breviori tempore absolvitur, & dolores magni & inutiles præcaventur.

